

MEDICINA A BESALÚ (s. XIV)
(Metges, apotecaris i manescals)

Manuel Grau i Monserrat

SUMARI

- 1 - Introducció
- 2 - Metges
 - 2.1.- Metges jueus
 - 2.2.- Metges cristians
- 3 - Apotecaris
- 4 - Manescals
- 5 - Notes
- 6 - Apèndix documental

.....

1 - Introducció

La gran proliferació d'esglesioles romàniques a la comarca de l'antic Comtat de Besalú dona testimoni de l'existència de petits nuclis habitats, els uns a prop dels altres. La principal riquesa d'aquestes terres és l'agricultura i la ramaderia. La major part dels camps eren propietat dels grans senyors i de l'alta clerecia. Els servents pagaven unes quantitats bé en diners, bé en espècia als propietaris, per poder conrear llurs terres. Però ja al segle XIV molts servents han passat a ésser amos de les terres i és ara, d'una manera més crua, després del 1350, en què Catalunya donà sens dubte, alguns, els primers, senyals de manca d'alè. Els flagells redoblats del destí sobre el camp català i sobre-tot el gironí, coincideixen amb el temps en què la jueria besaluenca assolí la seva màxima importància i potència econòmica.

Al 1333, *lo mal any primer*, dona un tomb entre uns temps considerats com a feliços i una sèrie de llargs anys dramàtics. Aquesta primera embranzida no fou una epidèmia, sinó una fam: bona part del poble baix de la ruralia morí. A la vila de Besalú i a tot el Bisbat de Girona, segons una nota d'aquell mateix any, sabem que hi hagué una gran penúria de grans; que el preu del blat va pujar com el fum; una quartera valia 10 sous i 9 diners i una migera d'ordi 6 sous i 6 diners, però a la vila i parròquies dels afores el blat va arribar als 20 sous, i més encara, tot i que la cúria establí els 11 sous per al preu del blat i 10 per a la migera de l'ordi ⁽¹⁾.

Entre 1347 i 1351 s'escolà l'època de les grans epidèmies i algunes conrades gironines no sols perderen les tres quartes parts de la seva població rústega, sinó que fins i tot mancaren notarís per a enregistrar les actes. En el quadrienni 1347-1350, la Humanitat fou víctima d'una de les majors dissorts: la pestilència, la glànola.

El 1358 un núvol, de llagosta s'abat sobre les collites i s'amuntega fins a un pam de gruix. Reapareix la pesta dita de la *mortalitat d'infants* el 1362-63 i l'epidèmia de la *mortalitat dels mitjans*, al 1371, amb una duració d'un any i així els infants que sobrevisqueren a la primera, moriren de joves a la segona. El 1375 és any de penúria a l'Empordà; el 1381 i 1396 de pesta a Girona; el 1397, al camp gironí arreu. I, en l'endemig, les lluites, els avalots, els aldarulls a totes, o gairebé totes, les jueries peninsulars; l'any 1391, fou de gran prova, de grans estralls per a elles encara que la nostra de Besalú pareix que no va sofrir en excés⁽²⁾.

Com diu Cardoner⁽³⁾ les epidèmies que es varen succeir al llarg del segle XIV, després de la glànola, motivaren l'aparició de nombrosos escrits en els quals s'atribuïren els fets malastrucs als astres. Així veiem com Sanç de Ridaura, metge de Pere IV i del seu fill l'infant Joan, cap als anys 1365-1367, entre els senyals de la pesta indica l'exemple d'un eclipsi universal de lluna que tingué lloc l'any 1367, seguit de l'aparició d'un cometa, factor que l'autor considera simptomàtic per desencadenar-se una epidèmia en 1368. Sanç de Ridaura que escrivia la seva obra - *Regimen contra epidemiam editum a Magistro Sanccio de Riva Aureo* - dos anys després, el 1370, es referix tot seguit a un cometa que va eixir pel costat esquerre del Sol el 31 de desembre de l'any anterior, per a desaparèixer pel costat dret el 4 de gener.

També a Besalú va succeir quelcom d'això. El document que hem esmentat abans, relatiu a la fam de 1333⁽⁴⁾ ens informa així mateix que el divendres següent a la diada de l'Ascensió del Senyor que fou el 6 de maig, abans de tocar a vespres, va haver-hi un eclipsi de Sol, el qual presentà un cercle groc que va durar una mitja hora. No ens ha de sorprendre que després ens parli que la recol·lecció de la collita fos inútil al mes de juny següent: varen haver de segar el mes anterior i això vol dir que els blats no granaren ni maduraren; per això van tornar a baixar els preus; el blat, a 7 sous i a 7 i mig la quarta; l'ordi a 6 sous i 6 i mig. És clar que en lloc de gra tot devia ésser palla, era fallat.

Entre els metges que varen utilitzar les pràctiques astrològiques trobem un Jefuda Mosconi (a) Lleó Grec, que va morir el 1377 éssent metge reial, en l'inventari del qual trobem dos astrolabis. També tenien un astrolabi i llibres d'astrologia el metge d'Osca Jucef Avenardut i el cirurgià Jaume d'Aupayo, ambdós al servei de l'Infant Joan i de les seves esposes Mata d'Armagnac i Violant de Bar, a 1378 i 1380, respectivament. Confirma el prestigi de les creences en la influència dels astres, el fet que la astrologia fos matèria d'examen en una autorització per a exercir la medicina lliurada el 22 de març de 1386 per Joan I d'Aragó, d'una ordre del seu avi Alfons, per la qual prohibia als barbers de la ciutat de València de sagnar els malalts durant els trenta dies de més calor i les conjuncions de la Lluna⁽⁵⁾ i els plenilunis.

El despoblament del camp -fam, epidèmies i llagosta- féu necessària l'aportació econòmica de la comunitat hebraica besaluença, per mitjà de crèdits, tal vegada usuraris, però imprescindibles, així com l'ajut dels seus metges. Fou un nucli florent de jueus que dominaren tota l'activitat econòmica, no sols de la vila sinó també de tot el Comtat i, fins i tot, les grans abadies del país varen cercar llurs diners. Les epidèmies, per altra banda, obligaren els metges a entregar-se per complert al seu art i els metges jueus no pogueren deixar de tenir cura, no solament dels malalts hebraics sinó també dels cristians, àdhuc contractats per la vila, tot aprofitant, aixó sí, l'avinentesa per a fer els préstecs de consuetud. Treballaren contractats per les autoritats, com he dit, o exercint lliurament la medicina.

2 - Metges

2.1 - Metges jueus

Per a l'exercici de la medicina al Regne d'Aragó els jueus havien de subjectar-se a les normes següents: les Corts de Montçó (1289) establiren que els era necessari -així per a la medecina com per a la cirurgia- l'exàmen fet davant els prohoms i savis del lloc on pensaven establir-se i, una vegada declarats aptes, jurar fidelitat a mans del veguer, batlle o dels dits prohoms. A les de Cervera, de 1359, Pere IV confirmà tot l'anterior i afegí que haurien d'escoltar els ensenyaments corresponents, al llarg de tres anys, a un Estudi General, però com que als jueus els era negat el permís per assistir-hi, es trobaren privats d'una de les professions per ells més estimada i, després de les protestes consegüents, a les Corts de Montçó de 1363 va establir-se per als jueus dos examinadors, un jueu i un cristià i, si manqués l'hebreu, dos cristians que fossin metges de provat i reconegut saber.

El mateix que l'astronomia, la medicina islàmica era una continuació de la dels grecs. Hom hi afegí, però, un coneixement de noves malalties i de nous remeis, esdevingut possible a causa de la major extensió geogràfica de l'islam. Els metges, no solament musulmans sinó que també jueus, pogueren estudiar una major varietat de malalties i s'ocuparen de qüestions com els efectes del clima, la higiene i la dietètica, sense negligir l'art de la cuina. Els metges estaven al servei dels governants i dels mercaders rics i llur prestigi, com a metges, era tan elevat com llur nivell intel·lectual. Fins i tot trobem al segle XIV, a la Corona d'Aragó, sis dones exercint la medicina, sis metgeses, quasi bé sempre *llevadores d'infants*: Na Ceti, de València (1368) serví amb els seus discerniments a la Reina i a les dames de la Cort. Bonadona (1381), comare valenciana, estigué al servei de la Reina de Castella i ajudà a Violant de Bar, muller de Joan I. Na Bellaire i Na Pla, jueves casades amb Samuel Gallipapa i Jafuda Gallipapa, de Lleida, veieren confirmada l'autorització per a exercir llur art, per Pere IV el 1387 i, per acabar, el 1388 trobem una tal Na Regina, de Barcelona, que potser era una intrusa, una «curandera» diríem ara, i que va ésser acusada de donar la mort a una esclava amb les seves cataplasmes i unguents⁽⁶⁾. Encara, si ens allarguem al segle XV, a desgrat de la prohibició de la Butlla de Benet XIII, sabem que el 2 de desembre de 1423, la Reina va escriure a la muller del batlle de Tortosa donant-li les gràcies per una certa aigua que li havia tramès, composta segons la recepta d'una jueva. I Cresques Abi Atar va operar de cataractes a Joan II⁽⁷⁾.

Els metges de més renom de tota la Corona d'Aragó potser foren els jueus; com aquells que varen cuidar el darrer Comte d'Empúries, Pere II, en la malaltia de la qual va morir l'any 1401 o com aquell Mosé Zarc, de Bagà, contractat pels cònsols de la vila, pel termini d'un any i 90 sous de soldada anyal, partida en tres pagues, en 1337 o Astruc, de la mateixa vila que, amb un contracte de 100 sous anuals, no podia eixir de la vila per *ço que el degués de guardar totes les ayques e visitar malalts* i el propi Pere Galceran de Pinós, pel seu servei i el de la seva família, s'aconductà a Astruc Vidal Leví, *expertum in arte phistice et sirurgie et in hiis ab experto habuisse bonam esperientiam et convolentiam ab arte vestra*, i ho va fer per 6 sexteres de blat l'any, tres de forment i altres tres de mextura⁽⁸⁾.

La confiança que la medicina que exercien els jueus va merèixer per part dels pobles, va esdevenir de gran i remarcable importància; potser per això, el llarg dels segles XI al XIV, va suscitar severes prohibicions per part dels Sants Pares, prelatos i concilis en contra del seu exercici. Les freqüents prohi-

bicions volen dir més aviat que ningú no en feia cas. El mateix Yehosua ha-Lurquí, que, en batejar-se en 1412, prengué el nom de Jeroni de Santa Fe i fou l'ànima de la pseudo-Disputa de Tortosa, era el metge personal del papa Benet XIII ⁽⁹⁾.

En altres publicacions ⁽¹⁰⁾ hem parlat ja dels metges hebraics de Besalú, encara que no prou; per això aquí esmentarem solament el seu nom i els anys que varen residir a la vila:

- Bendit des Logar (1297-1324).^(10 bis)
- Des Castlar (1315-1423).
- Mestre Ishaq (1316).
- Mair Caravida (1336).
- Vital Cabrit (1343), de Girona.
- Bonafòs Bonfill (1350).
- Balhsom Maimó (1359-1360).
- Sa Sala (1360-1367).
- Mestre Balmanya (1360), de Banyoles.
- Des Portal (1362-1399).
- Samuel Cabrit (1364-1370).
- Samuel Salves (1373), de Perpinyà.
- Céret (1370-1414).
- Salomó Caravita (1385).
- Vital Ferrer (1385-1396).
- David de Besalú (1376), de Perpinyà.
- Ishaq Cohen (1397), de Castelló d'Empúries.
- Mosé Vidal Vives (1399).
- Ishaq Adret (1400).
- Bonjuha de Besalú (1408), de Camprodon.

2.2 - Metges cristians.⁽¹¹⁾

Aquesta llista ben completa de metges jueus no vol dir que no hi hagi altres metges cristians, alhora, a Besalú. La relació d'aquests, sense pretendre ésser exhaustius, amb algunes dades relacionades amb ella, és la següent.

Pere Ramon de Pedrinyà.

Era originari de la diòcesi de Narbona. Es titulava *ffsic* i residí a Besalú, almenys, al llarg dels anys 1329 a 1332.

L'any 1329, va adquirir, juntament amb la seva esposa Margarida, de Joan de Roure, una quantitat considerable de drap; res menys que per valor de 78 sous i 4 diners! I com que no posseïen aquesta quantitat l'acararen a una feixa que tenien al *Pla de Malagrana* - Magrana - les llandes de la qual eren: per una part les terres del Mas de Sala, de Torrent Mal, i per altra banda amb les de Pere de Boxols, de Besalú, que era cunyat d'ells puix que era casat amb una germana de Margarida, anomenada Sibil·la; Pere de Boxols exercia l'ofici de sastre a la vila. Autoritzaven el creditor a vendre la feixa, si fos necessari, en cas de no pagar-li, pel preu que pogués aconseguir. Deu tractars-se d'una de les dues feixes que, anys a venir, el 1332, varen arrendar al seu cunyat, el dit sastre, per cinc anys; el document del lloguer diu que eren *ultra torrentem de Albuciano* i presenta unes llandes més exactes: a sol-ixent amb les terres dites abans del Mas Sala, de Torrent Mal; a migdia, amb una feixa del mateix Pere de Boxols; a ponent amb un camp de Jaume Oliver, de Besalú i a cerç amb l'honor d'Arnau de Planas, de Torrent Mal; el lloguer, per tots cinc anys - ells en diuen *per cimam et primiciam* - era de 30 sous; al dia següent - això va passar el primer de març - ambdues germanes varen signar un compromís sobre repartiment de taxes; potser les feixes eren de la família de la dona ⁽¹²⁾.

Joan de Lausana.

Gaudia del títol de *cirurgicus* i el trobem a Besalú des de 1331 a les darreries del 1333. La seva vídua va fer testament el 26 de juny de 1343.

El 5 de juny de 1331 tenia en dipòsit de Pere de Benovisio 200 sous ⁽¹³⁾. El 13 de juliol següent, frare Pere des Mor, del monestir de Sant Pere, li va cedir els seus drets sobre una venda que li féu frare Dalmau de Pals, del mateix monestir; a la vegada, el nostre metge reconeixia deure a l'abat de Sant Pere, 40 sous, resta dels 80 que li havia estat deutor ⁽¹⁴⁾.

Tenia una casa al costat de la del sabater Pons Rafel -casat amb una tal Agnès-. El matrimoni va prometre a Joan de Lausana, el 30 de juliol, que si es decidien a construir un pilar sobre l'arcada que hi havia entre els seus domicilis, abans procurarien ficar-se d'acord:

"...confitemur... quod illa pílaria per vos constructa seu construenda supra quendam archum qui est inter hospicium vestrum et nostrum mediatam sunt vestra propria quorum vos illa construistis de vestro proprio..." ⁽¹⁵⁾.

Per una altra banda també era veí dels Cavaller. El mateix dia del document anterior el metge va reconèixer que Bernat Cavaller li havia promès de fer tres permòdols a la paret de sa casa, una casa dita *turri*:

“...vos pretibus et amore mei permetatis me ponere et figere sivi figi facere tres permodols in quodam pariete vestre cuisdam domos vestre vocate turris quam habetis iuxta quoddam hospicium meum et unde promito vobis quod in dicte pariete vestre aliud suffrimentum non faciam absque vestre voluntate cum in dicte pariete vestre nullum suffrimentum habeam. Et si forte dicte pariete vestre perpetuo suffrimentum dictorum permodols dampne eveniret totum etc...” (16).

El primer d'octubre de 1332 un clergue posat a prestamista -no sempre eren els jueus els culpables-, Ramon de Font, ja tonsurat, fill de Pere de Font, *barbitonsoris*, li van deixar 35 sous a tornar per la diada de Carnistoltes vinent (17).

El 24 de novembre de 1332, ara s'intitula *phisicus et chirurgicus degens in villa Bisulduni et baccallarius in Medicina*, va nomenar tot un estol de procuradors -Pere Ros, Pere Jaspert, Ramon de Palau i Berenguer Espigoler, ciutadans de Girona, i el seu cunyat Ramon de Benovisio- per totes aquelles qüestions sorgides entre ell i Bernat Esteve, fill del difunt Simó Esteve, de Camprodon, i qualsevol altra persona, davant les cùries i tribunals, laics i religiosos, ordinaris i extraordinaris (18).

Potser el més interessant és el fet que Joan de Lausana i Bernat de Quer, el 25 d'abril de 1333, varen llogar del matrimoni Jaume Oliver i Guillemma, de Besalú, des de la festa de l'Ascensió del Senyor i per un període de deu anys, els banys que eren a la casa que fou del difunt Pere Pons, en la qual habita l'esmentat matrimoni. Copiem el document en un apèndixpuix creiem que fa força llum sobre la localització dels banys besalunencs, al costat de la casa de Gueraua, muller de Bernat de Sant Romà, *miles*, darrera dels quals hi havia un pati amb un pou. Es comprometen a ficar-hi una caldera nova i tot el necessari per a escalfar l'aigua per als banys: llenya i altres estris; podran conrear un tros de terra que és al costat de l'aqüeducte entre les cases i un camí. Per lloguer hauran de pagar 100 sous, en dues vegades, però abans d'un any. Així mateix els lloguen, per idèntic temps, l'espai que hi havia sobre els banys dit *rere cambra*, pel preu de 5 sous anuals a satisfer vuit dies abans de Nadal. Passats els deu anys els tornaran els banys amb la caldera i millores fetes sense dret a cap compensació. Els testimonis foren A. de Juvinyà,

clergue, Pere, fill de Pere de Setcases i Pere, fill de Pere de Santa Maria, tintorer de Besalú ⁽¹⁹⁾.

El 30 de setembre de 1332 sabem que havia adquirit dels Mallorques la meitat d'un hort *in orta nova de fluviano*, -l'altra part la va comprar Pere de Banyills- al costat de la de Guillem de Torn i del rec dels molins bisuldunencs; podia utilitzar l'aigua d'un regall que pasava entre l'hort esmentat i el del susdit Guillem de Torn. Cal pensar que el preu seria el mateix que va pagar Pere de Banyills, 155 sous, puix que l'abad de Sant Pere cobrava anualment, per Sant Joan del mes de Juny, 16 diners i, ara, cadascú en pagà 8 ^(19 bis).

El 4 de novembre de l'any següent -1333- Joan de Lausana ja era mort. Ho sabem perquè la seva vídua, Elisenda, pagava en la dita data a Pere de Laona, de Beuda, 90 sous que aquest prenia en nom del seu difunt pare, del mateix nom, vertader creditor de la dita quantitat:

“...ratione injuriarum in quibus michi tanquam heredi dicti patris michi quondam tenebatur tempore vite sue...”

la quantitat damunt dita era un deute per raó d'una casa que el metge havia adquirit del difunt Pere de Laona ⁽²⁰⁾.

També és força interessant el testament de la vídua, Elisenda, signat el 26 de juny de 1343. Després de nomenar marmessors -els seus germans Guillem i Ramon de Benovisio-, escollí ésser soterrada al fossar de Sant Pere, ordenar misses i novenaris a l'església de Sant Vicenç i al monestir de Sant Pere, va fer un llegat molt curiós, de cent sous, a la confraria del Corpus Christi, *noviter ordinate*, a Besalú. Després fa els llegats corresponents als seus fills Pere i Francesc, aquest darrer hereu universal, amb les substitucions necessàries en cas de morir sense fills legítims, etc. ⁽²¹⁾.

El seu fill i hereu Francesc, prevere, va llogar el 12 de desembre de 1351, a Guillem de Gordia, una casa que posseïa a Besalú ⁽²²⁾.

Guerau de Castellverd

El trobem a Girona l'any 1325 i a Besalú, el 1333. Encara que era viu a les darreries de l'abril de 1349 ja era mort el 14 d'agost de l'any següent quan trobem la seva vídua i fills establerts a Castelló d'Empúries lloc on encara hi eren el 1368. El cert és que no tenim cap dada que ens permeti esbrinar si va morir a Besalú o a Castelló.

Però això no és important en el cas de mestre Guerau. El més notable d'ell és la seva biblioteca, o una part d'ella; els vuit llibres de medicina que el

7 d'octubre de 1325, vivint a més a més a Girona, va deixar en comanda a Bernat de Quer; els vuit tractats eren:

- *Ars Medicine* et incipit medicina dividitur in duas partes
- *Compendium medicini* et incipit a morbis universalis prepositi nostri.
- *Librum medicini Gordini* et incipit interrogatus a quodam Socrates.
- *Volumen diversorum in practica peritorum* et incipit sicut in Galienus in libro de Interioribus circa curationem egritudinis.
- *Rasis* et incipit liber qui dicitur Almassoris.
- Et aliud incipit prefacio *Domini Constantini*.
- *Volumen Galieni* et incipit quem elementum.
- *Teodoricus de cil l.*

Lamentablement el document és inacabat; no diu res més després de la llista dels llibres esmentats ⁽²³⁾.

Mestre Guerau de Castellverd, el 7 de novembre de 1333, era ja a Besalú -*medicus Bisulduni*- i, a la vegada, amb Bernat de Quer, de la mateixa vila, devia a Ester, vídua de Melshom Mair, jueu de Perpinyà, 11 lliures de capital, a tornar, sense lucre, per la diada d'Any Nou. Però si primer diu que el préstec és sense lucre, la veritat és que les penyores que varen pignorar sí eren prou importants ⁽²⁴⁾.

“...unam taseam argenti deauratam /cum/ quodam Armaut in medio dicte tasce et unam corrigiam argenteam de cirico vermilio in que sunt .1xx. pecias argenti et unum supertunicale blauam clarum cum penna alba cuniculorum et unum cotum blavum cum canonibus argenti et unam capam vermiliam cum quodam pele nigra cuniculorum et unam cotardiam de panno mesclat emperial cum penna alba et duas vanoas primes in una quarum est quoddam pedas in medio que omnia predicta pignora sunt intus unum sacum sigillatim cum sigillo vestri dicti Magistri Geraldí...”

És clar que, si acabat el termini senyalat, no li tornaren les 11 lliures, la jueva pot vendre les dites penyores, al preu que pugui, amb la condició de lliurar el sobrant als deutors.

Vivia encara el 24 d'abril de 1349. No sabem per què la seva filla Agnès, en un document, parla dels seus pares: mestre Guerau de Castellverd, *phiscij*, i Adalais, i diu ben clar *nunc viventes* ⁽²⁵⁾; però no diu res més. Ja era mort a mitjà de 1350 quan Adalais figura com a vídua del mestre; la dita vídua viu ara a Castelló d'Empúries; no sabem si hi anà després del traspàs del seu

marit o abans; el cert és que ara resideix allí i que és, a la vegada que Bernat Pons, *fratrum Beate Marie de Carmeolo /sic/*; tutora de les seves filles Agnès i Catalina ⁽²⁶⁾. Tenien també un fill mascle, Guerau, com el pare, que devia ésser molt petit en quedar orfe, si pensem que el 2 de setembre de 1368 la seva mare encara n'era tutora i nomenava per tal raó, uns procuradors ⁽²⁷⁾.

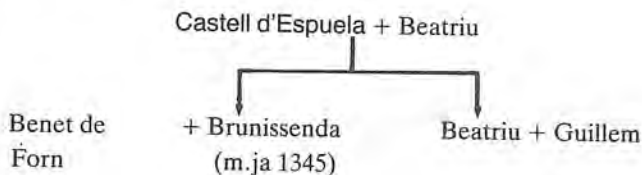
Benet de Forn

La veritat és que mestre Benet de Forn no fou pròpiament un metge besalunenc, però sí que exercia dins la contrada. Nadiu de Castellfollit, va viure a Argelaguer i sempre es titulà cirurgià. Les dades que d'ell posseïm són purament econòmiques i es refereixen a l'any 1345, encara que alguna vegada hi hagi referència a uns anys anteriors.

David des Castlar, el 9 d'abril de 1343, va prestar a Gueraua, muller de Bernat de Forn i a la seva filla Saurina, vídua de Pere d'Exidella, 240 sous. Devia tractar-se d'alguna quantitat per la dot puix que dos anys després, quasi bé dia per dia, els Exidella, oriünds del mas Quer, de Bassegoda, però habitants al mas Exidella d'Argelaguer -a més a més d'Astmar, d'Argelaguer i Guillem de Terrades, de Sales- varen signar un document, tot dient que els únics responsables de tot el deute eren ells i no les dites dones. És més, hi ha dues noves quantitats prestades: una de 50 sous a Gueraua, Pere d'Exidella, fuster, i Guillem de Terrades i una altra obligació de 30 sous als dos darrers i tots estan d'acord en declarar que el mateix la mare que la filla eren lliures de qualsevol responsabilitat. Davant del notari es varen comprometre a pagar al jueu, David des Castlar, tots els deutes, per a la diada de Sant Miquel del mes de setembre ⁽²⁸⁾.

El mateix dia el metge d'Argelaguer va signar una mena de contracte obligant-se a viure sempre al dit lloc. Davant dels prohoms -Gullem d'Ornons, Guillem d'Ornàs, *operaris operis ecclesie de Jalagerio*, Arnau de Serra, Guillem Sabater, Pere d'Exidella, Bernat d'Astmar damunt, Bernat Pagès, Pere d'Astmar davall i Arnau des Lors- va prometre que en tot temps de la seva vida natural tindria la seva residència al lloc i no aniria a viure a cap més indret, vila, ciutat o castell, sense llur permís i per a més seguretat retia homenatge a Bernat, fill del venerable Ademar de Montpalau. Tota aquesta promesa i pacte la féu amb la condició que li donarien per tot temps 100 sous, quantitat que els retornaria si forçosament havia d'anar a un altre lloc en el qual cas, a més, quedaria lliure de l'homenatge retut. Entre els testimonis trobem Pere Arnau de Montpalau que va ésser senyor d'Argelaguer de 1344 a 1353 ⁽²⁹⁾.

Gueraua devia ésser la segona muller de Benet de Forn. Almenys així ho fa creure el fet que l'onze de maig d'aquell mateix any el nostre metge, que declarava ser fill de Ramon de Manso de Porta, de Castellfolliit, ja difunt, va prometre no reivindicar cap quantitat per la dot de Brunissenda, difunta. muller sua, fora dels drets sobre el Mas d'Espuela d'Argelaguer i els seus béns. La promesa la féu a Bernat Martí de Gratacós, de Tortellà, com a marmessor de Guillem Martí, de Mas d'Espuela. Set dies després, va vendre al marmessor els seus drets sobre 19 sous que li restaven a cobrar dels 300 quela dot de Brunissenda, dels Espuela:

El document de la dot havia estat fet per Guillem de Font, *scriptorem juratum*, del Castell de Sales ⁽³⁰⁾.

Pere de Riera

Només el trobem esmentat una vegada, el 9 de juliol de 1348. Abans havia estat cirurgià a Girona. De fet és una cita quasi bé incidental. Aquell dia el jurisperit besalunenc A. de Juvinyà *volens futura et de proxima pericula evi/tare/ et salute mea proprie providere*, va signar una declaració de deutes a favor de diverses persones que li havien deixat en depòsit, *in utilitatem meam*, diferents quantitats:

- Pere de Riera, cirurgià, abans, diu, de Girona, 100 sous
- Pere de Collferrer, de Falgons, 10 sous
- Gelmona, filla d'en Domènec de Figueres, per lloguer promès sous.
- R. de Camps, de Sales, 6 sous.
- E. Guillem de Cases, de Segueró, 6 sous.
- Bn. d'Oliveres de Guixà, 8 sous d'un violari.
- Pere de Candemont, que viu al barri de Porta Aquararia /sic/ verso dena Lusiota, 3 sous.
- La senyora Garsenda de Cabanelles, amiga seva, que viu a Girona, 10 sous ^(30 bis).

Francesc de Comba

La primera dada que tenim del cirurgià Francesc de Comba és del 16 de desembre de 1348, en què el trobem de manumissor del darrer testament de Pere de Beuda. L'any 1349 i 1350 ell figura tot sovint com a prestamista.

El seu darrer testament és del 22 d'agost de 1362; era fadrí encara i nomenava hereu universal al seu avi Bisulduno de Vinyals, de Sant Pere de Lligordà o, en defecte seu, a la seva tia, filla de l'anterior, nomenada Francesca. No degué morir aleshores puix que el 13 de novembre de 1368 rebia dels manumissors de Guillem d'Anglada, taverner de Besalú, -un d'ells era l'apotecari Bernat de Setcases- 20 sous pel treball esmerçat al llarg de la malaltia de què va morir el susdit taverner ⁽³¹⁾.

Mestre Joan

En sabem ben poc d'ell. Era oriünd de *Portagella* i el 26 de març de 1356 vivia a Banyoles, i va cedir a Pere de Montudells una sèrie de drets. Es deia físic i vivia a Besalú al maig següent en què amb mestre Joan Argenter, de Figueres, i Bernat de Setcases i Pere de Roca, varen actuar conjuntament sobre *omnibus questionibus* ⁽³²⁾.

Bertran de Maguessa

Bertran va vendre, ell i la seva esposa Sibil·la, a Ferrer Bonastruc, jueu, els seus drets sobre un deute de 100 sous de Bernat de Carreras, de Besalú. La venda la varen fer el 29 de març de 1356. El 13 de febrer de 1360 es titulava *chirurgicus habitator Bisulduni*. L'onze de febrer de 1363 havia contret matrimoni amb Margarida, filla de Guillem Domènec i Ermessinda, de Vila-bertran, la qual era hereva *ab intestato*, del seu difunt germà Perpinyà. Al juny fou testimoni, amb el teixidor Berenguer Llorenç, de la declaració de deute de Joan de Cabanelles, de Pedrinyà, Crespià, envers Ishaq Cresques de Bellcaire, de Besalú, de 26 sous ⁽³³⁾.

Pere de Benovisio

Només sabem d'ell que el 21 de gener de 1357 va cobrar de Guillem Lagrit, de Bàscara, mil sous d'un deute encara més gran, part del dot d'Ag-nès, amb qui es va casar i que era germana del de Bàscara. Era cirurgià. Tal vegada parent del Benovisio que pels anys trenta estigueren relacionats amb el metge Joan de Lausana, un dels quals, Ramon, fins i tot era cunyat seu ⁽³⁴⁾.

Pere Benuhi

El seu cognom ix escrit Beney, Benuy i Benuhi. Cirurgià besalunenc mort ja l'any 1368 quan la seva vídua signava una àpoca ⁽³⁵⁾.

Mestre Duran

Banyolí. Mestre Duran, *medico in fisica o bacallario in fisica*, era tutor dels fills del notari també de Banyoles Bernat Jofre. El notari i la seva muller Blanca, des del mes de maig de 1366, devien al jueu besalunenc Aaró Jucef, vint lliures. L'any 1370 encara en restaven 10 per pagar; el notari sembla que ja era mort i Mestre Duran, com a tutor, va lliurar-ne 6 més i 5 sous per despeses de cúria. Aaró va prometre que si en el termini de 15 dies li feia a mans les 4 lliures restants i altres 5 sous, li tornaria el document del deute. L'onze de setembre, el metge, per mitjà de Berenguer d'Armadans, va complir tot l'acord ⁽³⁶⁾.

Berenguer Jordà

Només sabem d'ell que era cirurgià a Besalú l'any 1370 ⁽³⁷⁾.

Mestre Ramon

Cirurgià. Va curar Pere, fill de Guillem Salvador, assaonador de *quodam morbo vocato de grava quem patiebatur in persona sua*.

La malaltia dita de *grava* devia ésser la verola i els seus honoraris foren d'un florí. Com que el metge era fora de Besalú va cobrar-lo el taverner Guillem de Coll, però el pare del malalt considerà més positiu no fer el pagament fins que tornés Mestre Ramon; va reclamar davant la justícia i el 4 de juliol de 1375 va recuperar el susdit florí ⁽³⁸⁾.

Pere d'Olm

Exercia com a cirurgià, a Besalú, l'any 1376 ⁽³⁹⁾.

Guillem Colteller

Fou metge de la Casa Reial i si l'inserim aquí és per l'afer de 1382 amb el veguer de Besalú. Fem història.

Al cim d'un turó que domina el poble d'Esponellà i el riu Fluvià, va existir des del segle XI una força que va passar successivament de la casa de Crexell a les de Palera, Rocabertí, Begudà i Sort la qual la vengué, l'any 1377, al

metge de Pere IV, Guillem Colteller, "ciutadà de Girona, al qual es deu l'erecció del castell termenat i la institució de la confraria de la Vergè Maria d'Espo-nellà ⁽⁴⁰⁾.

Tres anys després, l'infant Joan vengué el mer i mixt imperi, la jurisdicció civil i criminal, d'Espo-nellà a Guillem Colteller, el metge del seu pare, que el posseïa ja en alou, pel preu de 500 florins. Potser això no va agradar per les terres del Comtat de Besalú; el fet és que es varen produir greus danys al castell i el veguer de Besalú es veié obligat a reparar-los per ordre del Rei ⁽⁴¹⁾.

Llavors, el 13 de juny de 1382, l'infant Joan, va dirigir-se a Eximen de Conia, donzell, veguer de Girona i Besalú, comunicant-li que havia rebut dues cartes del seu pare, el Rei, a suplicació del metge -*phisique domus nostre magistri G. Coltellerii*- que protestava pels fets d'Espo-nellà. A més a més el dia 16 d'abril ja havia tramès una altra carta amb l'ordre que amb un pèrit idoni, i no sospitós, com assessor, incoés un procés d'informació respecte al castell i els insults i injustícies envers el metge; que de la informació fos tramesa un còpia al sobirà i, a més a més, sotstraient el metge, família, béns i castell de la jurisdicció del sotsveguer i jutges ordinaris, sota la pena de mil florins de multa i tot això pels molts i grans serveis de Guillem Colteller. En efecte, l'any 1366, tres metges de Girona -Guillem Colteller, Ponç Salvador i Saltell Gracià, jueu, i un d'Empúries- Pere Oliver - varen tenir cura del Duc de Girona en una de les seves malalties. Ell fou qui, amb el mestre Burriac, va confirmar, en 1371, que Joana de Valois havia emmalaltit de disenteria. Ell qui, en 1374 s'encarregà d'escriure als Reis, Pere i Elionor, amb les circumstàncies i particularitats del nét, nascut a València, fill de Joan i de Mata d'Armanyac. La relació mèdica amb la Mata d'Armanyac fou constant: a l'agost de 1375, la va visitar a Saragossa; pel gener de 1376 Mata va sofrir a València un dels seus freqüents accidents i el Duc pregà al mestre Colteller que acudís de pressa a visitar-la, puix que ell coneixia millor que els altres metges la complexió de la Duquessa i aquesta, convençuda dels remeis eficaços li tenia posada tota la seva confiança. El 23 de juny del mateix any Mata li escrivia i comunicava que es trobava malalta, una altra vegada, per la qual cosa li pregava que deixés tots els treballs i acudís prop d'ella, viatjant de nit i de dia, car tenia molta necessitat de la seva visita. Encara, en 1378, quan nasqué, abans d'hora, l'infanta Elionor, que morí tot just batejada, fou ell l'encarregat d'assistir-la. Tot això és prou justificatiu de l'afecte de la família reial ⁽⁴²⁾, i que no sols fos el seu consultor sinó la figura més prestigiosa de la medicina catalana en el darrer terç del segle XIV.

Antoni Erola

Físic de Besalú. És un dels pocs metges, jueus o cristians, contractats per la vila. Guillem Roig, clavari, li va pagar el primer de juliol de 1385, 12 florins d'or, resta dels 35 de pensió que la vila li feia cada any ⁽⁴³⁾.

Bertran ça Mora

En sabem d'ell perquè va signar -7 de febrer de 1384- com a testimoni ensems amb el saig Bernat Bramer, un document pel qual Ramon Sabater, de Crespià, devia a Ferrer Bonastruc, jueu de Besalú, 16 lliures i mitja. Era cirurgià ⁽⁴⁴⁾.

Guillem ça Garriga

Era cirurgià de la Casa del Duc de Girona. L'any 1385 va cobrar pels seus serveis, una vegada 100 florins i l'altra la mateixa quantitat, encara que es fa esment que són a compte dels 500 que se li deuen pels seus serveis ⁽⁴⁵⁾.

Bernat de Mansó

Era cirurgià i vivia a Besalú en 1373 ⁽⁴⁶⁾.

Berenguer Perdui

Sabem que era a Besalú de finals del segle XIV. El 15 de febrer de 1397 va signar, tot dient-se cirurgià a Besalú, com a testimoni juntament amb Bernat Cugull, de Segueró, d'una venta que va fer Lleó, Jucef de Céret a mestre Mosé Jucef de Céret, de Tuïr, al Comtat del Rosselló, 66 florins que li devien Guillem de Llavanera, de Lledó i Arnau de Condamina, de Mieres, des del gener de l'any anterior ^(46 bis).

Bernat Ferrer

Físic de Besalú. Només tenim una nota, de tipus econòmic, força curiosa. El 28 de setembre de 1400, Bonjuha Salomó de Carcassona, de Besalú, li va prometre canviar 6 escuts d'or, a raó de 18 sous, els quals, a la vegada, lliuraria a Pere Taqui, de Perpinyà, perquè aquest els portés a Montpeller i allí els lliurés a Bartrolí de Bellós, campsor, de dita ciutat. Per què tot aquest tripijoc ?. I tot això s'havia de fer abans d'acabar gener de 1401 ⁽⁴⁷⁾.

3. - Apotecaris

Bernat de Quer

Aquest *ipothecarius* besalunenc va absoldre el 30 de maig de 1333 els Mamgesta damont, de la parròquia de Sant Salvador de Bianya, del quel li devien per la compra de blats, *bladi vel frumenti* ⁽⁴⁸⁾.

Berenguer Cavaller

El trobem per primera vegada en 1344. Els anys eren tràgics per a tothom; no tant per als apotecaris; tenien força feina. Berenguer Cavaller en tenia tanta que va haver de renunciar -11 d'agost de 1345- a la marmessoria per la qual fou nomenat per en Guillem d'Ouladell, de Besalú, i ho diu ben clar: *diversos negotiis meis et artis mee apothecaria*. L'any 1350, al mes d'abril, ja s'havia establert a Girona i, encara que el negoci li anés bé, va marxar deixant un deute de 100 sous a Pere de Vilardell, draper. Però aviat va vendre la seva casa besalunenca - *quod habeba, ultra ponten Bisulduni*- al taverner Bernat Jonquer, per 700 sous, que no va cobrar fins al gener del 1359. A Bernat Jonquer va ajudar en el pagament al seu fill Antoni, clergue de Sant Vicenç.

Encara vivia el 1368, any en què absolgué -el 25 d'agost- el també apotecari Francesc Lledó. Ambdós havien creat una societat possiblement per a prestar diners i ara la trencaren definitivament i Cavaller recuperà les seves 50 lliures amb els lucre corresponents ⁽⁴⁹⁾.

Arnau Guerau

Arnau Guerau, apotecari, havia prestat en certa ocasió a Joan Nifiac 50 sous. Nifiac es va posar malalt i es va morir sense que els medicaments aconseguissin guarir-lo; va esmerçar 32 sous en *pro sucara et restauram et pro quibusdam salsamento*. Mort el deutor, els seus marmessors varen entregar, el 15 de maig de 1356, a l'apotecari, tot el deute, 82 sous ⁽⁵⁰⁾.

Pere Ferrer

L'apotecari Pere Ferrer era oriünd de Beuda i tenim notícies seves des del 1356 al 1367.

Agnès Ferrer havia adquirit l'any 1340 un violari de 40 lliures que vencia anualment per la Pentecosta. Era filla de Pere Ferrer, jurisperit, de Besalú i com que havia rebut molts de serveis de l'apotecari del mateix nom i de la seva muller Sibil·la, amb la deguda autorització materna, va cedir a la dita

Sibil·la tots els drets sobre el violari, el 26 de març de 1356

Joan d'Olm, de Beuda, va emmalaltir i morir per l'octubre de 1356 i la seva vídua, Francesca, pels medicaments i despeses, va haver d'entregar al nostre apotecari, el 13 d'octubre, la quantitat de 44 sous i 7 diners:

"...rations sucare et cere et aliarum rerum que emptorem fuerunt...pro infirmitate et obitus..."

L'any següent, la seva esposa Sibil·la Bondia va cobrar una herència, de 600 sous, el darrer dia de gener.

També ell va recórrer al préstec i fou Guillem de Vilardell qui li va facilitar 30 florins. Malgrat l'herència anterior no eren les seves finances gaire favorables i el procurador del creditor, Berenguer de Prats, doctor en Lleis, va convenir amb ell -el 18 de març de 1361- que si en el termini de tres setmanes no feia efectiu el deute, pagaria 100 sous de multa i a més seria ingressat a la presó: *intrabo intus carcellaire bajuli Bisulduni*.

Encara que el novembre de 1363 féu una donació al seu pare, Bernat Ferrer de Beuda, no per això havia millorat la seva situació. En efecte, el 9 de desembre de 1364, Aaró Jucef i Jucef Benvenist, li varen hipotecar certa quantitat d'argent que tenia dins d'un *saquet sigillatum* i a més a més, en un altre, també segellat:

"...quinque taceas argenti et quinque troçamania argenti et aliquantum argenti fractum et engrunat... et ponderat totum iiiiior. marchos et duas uncias et unum quart de predicta vobis misi in pignore pro. xxiii. florenos quos mihi mutuastis..."

doncs bé, a l'any següent, per l'agost, ja era una altra vegada entrampat, juntament amb en Pere d'Argimon, teixidor, i devia a Ishaq Bonastruc, jueu de Girona, 107 sous a tornar en dos mesos.⁽⁵¹⁾

Ja era mort el 12 de maig de 1396. Aquell dia, divendres, Francesc de Casafranca, àlias Berga, peraire, reconeixia que Sibil·la vídua de l'apotecari Pere Ferrer li havia lliurat, en diverses pagues, 23 lliures, per la dot d'Agneta, casada amb ell i filla de Sibil·la i Pere ^(51 bis).

Francesc Lladó

El primer que sabem d'ell és que va comprar un vinya, per 10 lliures, l'11 de juny de 1356, a Berenguer de Portell. Poc temps després, el 1357, va morir Pere d'Astmar i el seu marmessor, Bernat Colllell va pagar 76 sous a l'apotecari per dues raons: per una banda per medicaments -*xerupi et sucxi*- consumits en la malaltia de què va morir i per una altra per cera per al soterrar. Però

Collell no va trigat tampoc en morir i després la seva vídua Eldiarda, puix que el 14 de febrer de 1361 va cobrar dels marmessors del darrer testament de dita muller la quantitat de 46 sous i 11 diners.

“...ratione cere que deservivit in sepultura dicta Eldiardis quam a me emistís et ratione panni lividi in quo ipsa fuit cooperta...”

és dir, no solament per la cera sinó que també per la mortalla.

Pere d'Ort de Sexà, de Sant Martí de Cabissó, de Sales, i Pere Belurç, de Sant Miquel de Monteia, li devien, conjuntament, 100 sous. No podia cobrar-los i com que necessitava diners va vendre el deute -3 de novembre de 1361- a Ishaq Bonastruc per 70 sous: potser que la diferència fos el guany que pogués tenir el jueu i ell aconseguia una bona part de la quantitat en litigi.

El 3 de maig de 1365 va ésser nomenat jurat de Besalú a la vegada que Bernat de Prat, Pere de Vilardell i Guillem Moner, notari i al mes de novembre procurador de Berenguer Cavaller, que abans hem vist i que ja vivia a Girona. Aquí, per primera vegada, trobem que un apotecari es titulava també *speciaris* ⁽⁵²⁾.

Vivia encara el 10 d'octubre de 1380, data en la que frare Simó de Finesres, monjo *candelario* del monestir de Sant Pere de Besalú li va cedir 21 lliures sobre les 25 que Bernat de Coll i Guillem de Cases devien al frare. Ja era mort el 13 de maig de 1396 dia en què la seva vídua Sibil·la declarava haver rebut de Pere de Moxons, de Camprodon, marmessor d'Agneta, 11 sous *ratione medicinarum per me infirmitate dicte Agnete de que decessit facturum*. ^(52 bis).

Joan Lladó

La primera notícia que tenim d'ell fa referència a la compra l'any 1386 d'un camp al Pla de la Magrana, com heu vist abans, a la nota 12.

No sabem quin parentiu podia tenir amb l'anterior, però ens consta que en la data esmentada ja era apotecari de Besalú. L'any 1392 -l'11 de gener- va signar un contracte d'afermament amb Joan des Serrat, de Serinyà, per a mostrar-li l'ofici, per un any i per preu de 6 lliures.

Tenim dues notícies referides a Joan de Lladó totes dues del mes de maig de 1396. En la primera, del dia 13, Francesc, fill del nostre apotecari, signava com a testimoni en una època en la qual constava que Bernat de Grau, prevere, procurador de la comunitat de preveres de Sant Vicenç, havia rebut de Pere de Moxons, marmessor de la difunta Agneta, esmentada abans, 24 sous i 3 diners *ratione extreme uncionis sepulture et novenale dicti*

Agnelis. Dos dies després, Francesca, vídua de Pere Soler, marmessor de Sibil·la vídua de Pere Socarrats, nomenava procurador l'apotecari Joan Lladó.

Va fer donació -el 8 de març de 1401- al seu fill Francesc de 4.000 sous propter nupcias. Aquest fill no s'ha de confondre amb el Francesc Lladó apotecari mort ja el maig de 1396 ⁽⁵³⁾.

Bernat de Setcases.

Els Setcases són molt coneguts a Besalú al llarg de tot el segle XIV i Bernat, apotecari, va ésser nomenat -el 2 d'agost de 1368- per l'Oficial del Bisbe de Girona, tutor de Joan, *pupillo clerico tonsurato*, fill del difunt taverner besalunenc, Guillem d'Anglesola ⁽⁵⁴⁾.

Joan Giner

Era fill de Guillem Giner o Janer, teixidor de Perelada i es va casar amb una filla, Cilia, de Pere d'Il·lafreda, de Besalú, del qual va rebre un dot de 40 lliures; l'any 1370 en va cobrar 15 i 14 sous i la resta el 1372.

Potser va marxar de la vila després del 5 de desembre de 1373, data en què va vendre a Pere de Vilardell una casa que posseïa a la Plaça de Besalú. El que és cert és que després de la dita venda ja no el trobem més a la documentació consultada ⁽⁵⁵⁾.

Bernat Rovira

En morir Guillem Boanton, baster, el seu fill Ramon Soler, sastre, va pagar a Bernat Rovira, el 18 de febrer de 1396, 9 lliures i 3 sous:

“...pro diversis medicinis per me factis traditur et administratis dicto G^o quondam in sua gravi infirmitate in que detinebat...”

Bernat Rovira va signar com a testimoni el 19 de juliol d'aquell any l'època per la qual Mestre Jucef de Cérèt, metge jueu de Besalú, contractat per la vila, rebia de Mateu Figuera, comprador de les impositcions del vi -*ratione pensionis per villa Bisulduni mi datam pro arte medicine*- els 10 florins corresponents a la solució del passat mes de juny. Així mateix el 20 de març de 1399, fou testimoni quan Bonjuha Salomó de Carcassona i Ishaq Maimó de Piera, procuradors o clavaris de l'aljama besalunenca, varen vendre a Bonastruc Maimó de Piera, de Girona, 27 lliures que Boina Maimó i David de Castlar, devien a la comunitat hebreaica per raó de les impositcions ⁽⁵⁷⁾.

Francesc Orts

Francesc Orts, apotecari, tenia certs drets sobre Bonjua Salomó de Carcassona i els va vendre -10 de juliol de 1399- a Pere de Casadevall, notari de Besalú⁽⁵⁸⁾.

4 - Manescals

Pere de Roure

Aquest manescal va viure a Besalú o almenys va exercir el seu art, entre els anys 1356 i 1370. Possiblement era de la família del mateix nom, Roure, dedicada al tèxtil molt coneguda pels anys trenta d'aquell segle XIV.

Posseïa una masia, Can Ot, de la parròquia de Segueró, que va vendre a Pere Guillem Renart, de Centenys, poblat agregat a Esponellà que havia comprat a Ramón de Laur, pel preu de 45 lliures; la venda porta data del 30 de març de 1356 i pocs dies després, el 3 d'abril, potser amb el producte de la masia, va comprar un violari a Bernat d'Ornons deçà, d'Argelaguer, que li rentava 12 sous anuals. No queda clar què va passar amb el mas; potser el de Centenys no va poder pagar i el va vendre a Pere de Vilardell, el qual, a la vegada el va revendre a Pere de Roure; almenys sabem que el primer d'octubre de 1358 li devia 40 lliures per dita raó. Més endavant va vendre una feixa -13 de desembre de 1360- a Pere de Casadevall, de Maxella, veïnat de Serinyà.

L'abat de Sant Pere de Camprodon li va satisfer, en 1361, un violari de 15 lliures i, un any després, era el de Sant Pere de Besalú qui li vengué un altre per valor de 9 lliures.

Es veu que aixó dels violaris era un bon negoci. Sabem dels dels dos abats; sabem el d'Argelaguer, citat abans, que encara en 1362 li va pagar 80 sous sobre 8 lliures i encara el batlle de Dosquers, el 4 d'agost, també de 1362, li entregà 100 sous de les 14 lliures i 10 sous que el lloc devia des de 1361.

Aviat Besalú es féu petit per a ell i va decidir traslladar la residència a Girona; a l'abril de 1370 encara era de la vila, però abans d'acabar el mes ja s'instal·lava a Girona. Va vendre el que tenia; primer, aquell any, una casa *in vico que itur apud Castlare dicte ville Bisuldini*, a Ishaq de Tolosa, per tres mil sous; Ishaq, el desembre encara li'n devia mil i es va comprometre a pagar-n'hi 500 per Nadal i altres 500 en dos anys, éssent fiador Ishaq Bonastruc de Girona. Es tracta de la casa que en 1377 el jueu va vendre a Berenguer

Miquel, per 2.695 sous; el 2 de Febrer li n'havia pagat 1.165 i el 12 de juny signà un albarà en el qual ja figura el total; la casa era *in loco vocato les grases* o *in vico de les grases*.

Encara, el manescal, va vendre una altra que tenia *apud locum qui dicitur /les/grases*.⁽⁵⁹⁾

Arnau Suybes

Fill d'un ferrer del mateix nom és designat ja com a manescal l'any 1372. Només sabem que quatre anys més tard, el 2 de novembre de 1376, Jaacel des Castlar, amb el consentiment de la vídua de Salomó Bonjuha, Jorn, li vengué 10 florins d'or que li devia Pere Vital, d'Olot, des de maig de l'any anterior⁽⁶⁰⁾.

NOTES

1 - Cf. Apèndix I. Per si no n'hi havia prou amb la fam el 28 de setembre de 1333, a mitja nit, a causa de les grans pluges, a Besalú i a muntanya, el Fluvià venia gros, va inundar el molí de Bernat Cavaller i ho remogué tot, fins les teules i les moles que va treure del casal i el mateix va succeir amb el molí de R. de Prat i va barrejar tota l'horta *usque ad pontanorum qui est subtus portale columbari*, fins l'hort de Pere Quirt i les propietats de Bernat Rambell, G. Geliu -als horts de Santa Maria-, Ponç Rafel, G. de Portal, P. de Mallorques, R. de Sales *sic quo a ruppe de Graues et a ruppe de Pelagiis*. Quan l'aigua va començar a minvar, a hora de tèrcia, es pogué veure que *destruxit totam ortam st arboris que est et sunt subtus pontem ville Bisulluni*. /Arxiu Històric Notarial d'Olot, AHNO, vol. 37, 1333, Besalú/.

2 - Sobre les mortaldats vegeu **Pella y Forgas, José**: *Historia del Ampurdán*. -Barcelona, 1883, pàgs. 656-657 i més que res la nota 1 de la pàg. 657.

Els jueus besaluenencs espaordits pel que havia ocorregut a Girona fugiren cap al Castell de Sales i la força de Bellpuig i en trobaren pocs, els avalotapobles, dins la vila. Joan I va escriure el 23 de setembre de 1391, als batlles de Catalunya i València, demanant informació sobre els fets i, com és lògic, entre ells hi era el de Besalú que, com hem dit, no sofrí tan tràgicament com altres llocs del bisbat; encara podem afegir que foren forasters els qui entraren a Besalú a cercar jueus. Per una carta del Rei del 14 de novembre de 1397, sabem que foren els homes de Navata, Llers i Vilademuls -del senyoriu de dona Sclarmunda, vídua de Felip Dalmau de Rocabertí-els qui entraren esvalotats al call de Besalú i assetjaren el Castell de Sales i la força de

Bellpuig, perquè els jueus s'havien fet escàpols i cercaren refugi allí. Cf. **Grau i Montserrat, Manuel**: *Aplicació de les Constitucions de Benet XIII contra els jueus de Besalú*. -Comunicació presentada a les «Jornades» sobre el Cisma d'Occident, 1979, pendent de publicació.

3 - **Cardoner, Antoni**: *La medicina astrològica durante el siglo XIV en la Corona de Aragón*. -«IX Congreso Internacional de Historia de la Ciencia», pàg. 343-345.

4 - Cf. Apèndix 1.

5 - **Cardoner, Antoni**: *La medicina astrològica...*, pàg. 345

6 - **Cardoner Planas, Antonio**: *Seis mujeres hebreas practicando la medicina en el Reino de Aragón*. -«Sefarad» (Madrid-Barcelona), IX (1949)

7 - **Millás Vallicrosa, José M^a**: *La poesía sagrada hebraicoespañola*. Madrid, 1940, pag. 156.

8 **Grau i Montserrat, Manuel**: *Metges jueus a Besalú (s. XIV)*. -«1. Assembla d'Estudis del seu Comtat. Amics de Besalú».(Olot), 1968, pàg.29

9 -**Palacios López, Antonio**: *La Disputa de Tortosa*. -Madrid-Barcelona, 1957, 2 vols.; cf. vol I, pàg. 40 i ss.

10 -**Grau i Montserrat, Manuel**: *Metges jueus...*, pàg. 29-33 i *Metges jueus a Besalú (s.XIV-XV): Sa Sala, Des Portal i Céret*. -«Tercer Congrés d'Història de la Medicina Catalana» (Lleida), 1981. Actes vol. primer, 165-181.

10-bis - La troballa d'un capbreu del Prior de Santa Maria corresponent als anys 1283-1322 a l'Arxiu Històric Notarial d'Olot, ens permet adreçar que Bendit des Logar era a Besalú ja al 1297 i no al 1306 com creiem abans.

11 - El que segueix són tot un seguit d'aportacions documentals que poden ser útils per fer l'estudi de la medicina al Comtat de Besalú quan les dades siguin més completes.

12 - **AHNO**, Besalú, vol. 54, 1325-39 i vol. 36, 1332. El topònim *Albuciano*, el torrent d'Albussà era el mas Albussà o de n'Albussà, a la parròquia de Sant Pere de Lligordà i tenia també el nom de *Malgrana* allí mateix hi havia el Pla de n'Albussà. En 1386, Prohensa, filla i hereva, en part, de Pere Benuí, va vendre a l'apotecari Joan Lladó un camp en *lo pla de la Malgrana (vuy pla de Boxols)*.**AHNO**, Besalú. *Llibre de notes molt útil compost per lo lltre. Sr. D.Juan Alivert Prior de la Colegiata de Besalú*. Manuscrit del s. XVIII, fol. 20 r.

13 - **AHNO**, Besalú, vol. 31, 1331

14 - **AHNO**, Besalú, vol. 27 1331

15 - **AHNO**, Besalú, vol. 31, 1331

16 - **AHNO**, Besalú, vol. 31, 1331. **Solà-Morales i de Roselló, Josep M^a**: *Lli-*

natges besaluencs dels segles XIV i XV. -«Amics de Besalú. I^a Assemblea d'Estudis del seu Comtat» (Olot), 1968, pàg. 172, diu: «ja a finals del segle XIII (1278) trobem que un Bernat Cavaller posseïa terres als afores de la vila, prop de l'actual carretera d'Olot, concretament a Fontpuda (avui can Perxó).

17 - **AHNO**, Besalú, vol. 34, 1332. Caldria esbrinar la relació dels barbers, *barbitonsoris*, amb la medicina popular. Al llarg de molts anys, als pobles, els *practicants*, eren també els barbers i els primers que rebien la visita dels malalts, abans d'anar al metge.

18 - **AHNO**, Besalú, fulls solts, 1332.

19 - Cf. Apèndix II. **Solà-Morales**: Llinatges... pàg. 178, ens parla de «cert casal, propi de Castelló de Mallorca, junt a l'església de Sant Vicenç, el qual s'ubiqua a la casa on se solien fer els banys»; en altre lloc diu «la casa dels banys» i més a baix afegeix «consta que /Joan Estrader/ en compra una /casa/ prop de Sant Vicenç, envers el carreró» per on s'entra a la casa dels Banys» **Corominas, J.M^a**; i **Sala Aragó, Xavier**: *L'aqüeducte de Besalú*. «Amics de Besalú. I^a Assemblea... pàgs. 291-293; en la pàg. 293 diu que l'aqüeducte entraria a Besalú «enfilant en línia recta pel carrer Major». És a dir, que la casa que lloga el metge Joan de Lausana era entre la de Sant Romà (Cambó) i el carrer de Sant Vicenç i al seu costat hi havia un troç de terra de conreu i l'aqüeducte.

19 bis - **AHNO**, Besalú, vol. 29, 1333

20 - **AHNO**, Besalú, vol. 36, 1333

21 - Cf. Apèndix III. La festa del Corpus i la processó és força antiga a Besalú, almenys així ho diu el canonge Guiu de Puiggrós, procurador del prior Arismund, de Santa Maria, quan el 18 de juny de 1321, va eixir a la Plaça i es va oposar que l'abat de Sant Pere, portés el Santíssim i fes el sermó de Corpus per la vila puix que, diu, per tradició, el dret corresponia al seu representat, el prior. Aquell dia però, l'abat, pogué continuar la processó en prometre que sempre més respectaria el dret dels priors (Cf. Apèndix III bis).

Tan respectuosos es mostraren els abats, que un segle més tard, el 9 de juny de 1432, dijous, diada del Corpus, abans de la processó, es reuniren a la sagristia de Sant Vicenç l'abat i altres persones i com que el prior, Pere de *Darnitibus*, administrador perpetu per l'autoritat apostòlica, de Santa Maria, i a més a més sagristà major de Girona, no era a Besalú, ni tan sols a Girona, i sí fora del Bisbat, i no podia eixir la processó, Pere Tupiner, canonge, sagristà i vicari del prior, va demanar a l'abat, en nom de tots els altres, que fos ell qui portés el Santíssim, per aquella vegada; les autoritats varen abonar

la demanda; ell va acceptar i el notari Joan d'Ornos va aixecar l'acta que signaren com a testimonis frare Bernat Lledó, monjo prior del monastir del Sant Sepulcre de Palera i frare Nicolau de Grau, monjo infermer de Sant Pere / **AHNO**, Besalú, *Iltre Sor Prior de Besalú* (1419-1455), fol. 135 r.

22 - **AHNO**, Besalú, vol. 100, 1351-52

23 - **AHNO**, Besalú, vol. 13, 1325

Llevat dels dos primers llibres que no hem sabut identificar, els altres són:

- *Librum medicine Gordoni*. Es tracta de l'obra de Bernat de Gordon que també apareix a la biblioteca del metge gironí Marc Roca (†1427). /Cf. **Batlle i Prats, Lluís**:*La biblioteca del mestre Marc Roca, metge de Girona, 1427*. - «Tercer congrés d'Història de la Medicina»... pàg. 19, nota 39/.

- *Volumen diversorum...*, del grec Galé.

- *Rasis...* És el *Libri ad Almansorum* del persa al-Razi.

- Et aliud incipit prefacio *Domini Constantini*. Indubtablement l'obra de Constantí l'Africà.

-*Volumen Galieni*. Del grec Galé.

-*Teodoricus...* El famós Teodoric Borgognoni (1205-1298).

24 - **AHNO**, Besalú Vol.34,1332. Instrumenta judeorum

25 - **AHNO**, Besalú, Vol. 88, 1.349

26 - **AHNO**, Besalú, vol. 94, 1.350

27 - **AHNO**, Besalú, vol.155, 1.368

28 - **AHNO**, Besalú, vol. 72, 1.345

29 - **AHNO**, Besalú, vol. 72, 1.345. **Monsalvatje**:*Los catillos del Condado de Besalú*. -Olot, 1919, 152-158. **Girona i Cassagran, Josep**: *L'Alta Gartotxa*. -Barcelona,1961, 221-226

30 - **AHNO**, Besalú, vol. 74, 1.345.**Salas, Joaquim***El Castillo de Salas y sus terminos. Antiquo Condado de Besalú*. -Olot, 1905.

30 bis - **AHNO**, Besalú, full solt, 1348

31 - **AHNO**, Besalú, full solt, 1348; vol. 88, 1349, vol.131, 1362; vol. 155, 1368

32 - **AHNO**, Besalú, vol. 55, 1356. *Portagelia*. Desconec la situació d'aquest lloc.

33 - **AHNO**, Besalú, vol. 55, 1356, vol. L. 1363

34 - **AHNO**, Besalú, vol. 160, 1357-58

35 - **AHNO**, Besalú, vol. 153, 1368

36 - **AHNO**, Besalú, vol. 165, 1370. Al volum 163, també de 1370, hi ha una segona versió que diu que l'acord no era del vint d'agost sinó del dinou i que

Mateu Duran vivia a Cotlliure. Per Aaró Jucef vegeu **Grau i Monserrat, Manuel**: *Una família jueva a Besalú: Aaró Jucef*. -«Annals de l'Institut d'Estudis Gironins». Homenatge a Lluís Batlle i Prats, vol XXV-I (1979-1980) pàgs. 299-307

37 - **AHNO**, Besalú, vol. 164, 1370

38 - **AHNO**, Besalú, vol. 185, 1375. No podem oblidar que l'adjectiu *gravat* significa «senyalat per la verola».

39 - **AHNO**, Besalú, vol. 193, 1376

40 - **Constans, Lluís G.** *Girona, Bisbat Marià*. Barcelona, 1954, pàg. 40

41 - **Botet i Sisó, Joaquim**: *Província de Gerona en la Geografia General de Catalunya*, de Francesc Carreres i Candi, pàg. 310

42 - Cf. Apèndix IV **Tasis, Rafael**: *Joan I, el rei caçador i músic*. Barcelona, 1959. **Javierre i Mur, Àurea**: *Mata d'Armanyac, Duquessa de Girona*. Barcelona, 1967

43 - **AHNO**, Besalú, vol. 262, 1385

44 - **AHNO**, Besalú, vol. 246, 1384

45 - **AHNO**, Besalú, vol. 253, 1385

46 - **AHNO**, Besalú, vol. 175, 1373

46 - bis **AHNO**, Besalú, vol. 283, 1396-97

47 - **AHNO**, Besalú, vol. s/n, 1400

48 - **AHNO**, Besalú, vol. 37, 1333. Com hem dit abans és l'any de la fam.

49 - **AHNO**, Besalú, vol. 65, 1344; 70, 1345; 94, 1350; 103, 1355; 120, 1359 i 155, 1368. **Aragó i Cabañas, Antoni M^a**: *Drets Reials per transmissions de domini en les vegueries de Camprodon i Besalú* (segles XIV). -«Amics de Besalú, II^a Assemblea... (Olot), 1973, 267-283, diu a la pàg. 270 que pels anys 1341-44, Pere Beuda, de Besalú, va vendre al nostre apotecari el seu domini sobre una taula de merceria que tenia a la plaça de la vila.

50 - **AHNO**, Besalú, vol. 55, 1356

51 - **AHNO**, Besalú, vols. 55, 1356; s/n, 1357; 143, 1364-65. **Grau i Monserrat, Manuel** *Una família jueva...*, pàg. 301 i Apèndix II.

51 bis - **AHNO**, Besalú, vol. 283, 1396

52 - La vinya era al lloc dit *Orayon*, que desconec. **AHNO**, Besalú, vols. 55, 1356; 102, 1361; 106, 1357; 117 i 125, 1362; 133, 1365; 171, 1365 i 198, 1377

52 bis - **AHNO**, Besalú, vol. 221, 1380 i 283, 1396

53 - **AHNO**, Besalú, vol. 283, 1396; 275, 1392 i 295, 1401, respectivament.

54 - **AHNO**, Besalú, vol. 155, 1368

55 - **AHNO**, Besalú, vols. 158, 1370; 173, 1372 i 94, 1373

- 56 - **AHNO**, Besalú, vol., 174, 1372
- 57 - **AHNO**, Besalú, vols. 284, 1396 i 283, 1396
- 58 - **AHNO**, Besalú, vol. 292, 1399
- 59 - **AHNO**, Besalú, vols. 55, 1356; 111, 1358; 117; 1360; 122, 1361; 129, 1362; 131, 1363; 140, 1370; 137, 1373; 171, 1372. L'any 1377, Ishaq de Tolosa va començar a vendre les seves propietats. Potser barrinava marxar a Falset, al costat del seu germà. El 2 de febrer va rebre de Berenguer Miquel, de Besalú, 57 lliures i 15 sous, part de la venda de *quoddam hospicium... infra villam Bisulduni in loco vocato les grases*. El 12 de juny va signar l'albarà d'haver rebut els 2.695 sous (268 lliures i 15 sous) totalitat de la venda feta al febrer. Ara diu -notari Jaume d'Olzinelles- que la casa era al *vico de les Grases*. (vol. 192, 1377).
- 60 - **AHNO**, Besalú, vols. 171 i 193, 1372 i 1376-77 respectivament. Cf. Apèndix V.

Manuel Grau i Monserrat
de la Universitat de Barcelona.

6 - APÈNDIX DOCUMENTAL

I

1333.

Carestia de blats; puja de preus i eclipsi

Anno Domini .M.ccc^o trecesimo tertio in mense aprilis et in mensi madii fuit cantudo et /pe/nuria in villa Bisulluni et in toto Episcopatu Gerunde. Ita quod ascendit frumentum et valuit una quarteria ad decem solidos et novem dineros et in migeria ordei ad sex solidos .vi. dineros et in villa dicta Bisulluni et jurati et baiulus circio (?) abat villam proimieniendo bla/ / et frumentum et etiam parrochias forenses et etiam ascendit frumentum ad .xx. sol. et ultra quarteria et migeria ordi ad totidem (?) ira absense quod curia posuit / / quod venderet quarteria frumenti .xi. sols. et migeria ordei .decim. sols.

- Item die veneris post festum ascensionis domini intitulata ppride idus madii Anno domini M^o. ccc^o.xxx^o tercio/ / ante pulsacionem vesperorum.sol.inte/ /t eclipçare Ita quod / / . radi eius crocei multum et tenuit quasi in mediam horam.

- Item in mense junii subsequenti anno supradicto fuerunt multum inutiles et infructuoseo s/pel/tes sive meses expletorum sic quod vendebatur frumentum quarteria septem sols. et septem sols. etiam cum dimidio ordeum sex sols. et etiam sex sols. eum dimidio et fuerunt segata ordei in mense madii et explecta ad segandum quasi pro maiori parte.

/AHNO, B, vol.37,1332-33/

II

1333, 25 d'abril.

Joan Oliver i esposa Guillerma lloguen a mestre Joan de Lausana i Bernat de Quer, per deu anys, els banys de Besalú, situats al costat de la casa de Gueraua, muller del miles Bernat de Sant Romà.

Jacobus Olivarii de Bisulduno et domina Guillerma uxor eius... per nos... locamus vobis magister Johannis de Lausana et Bn. de Cherio de Bisulduno et vestris et cui volueritis de Festo Ascensionis Domini primo venturo usque ad decem annos continuos et completos *balnea* que sunt in hospicio quod fuit Petri Poncii condam et quos nos nunc inhabitamus in villa Bisulduni juxta hospicium domine Geralde uxoris Bn de Sancto Romano milites cum domo in

quo sunt ipsa balnea et cum quatuor domibus eidem domi balneorum contiguas et cum quodam patio quod est retro dicta balnea et cum puteo quod est in viridario juxta ipsas domos et cum omnibus intrantibus et exitibus ipsorum balneorum . Ita que in dictis balneis emetis de vestro proprio calderiam novam quan ponatis et habeatis et teneatis in ipsis balneis pro calefacienda aqua ad opus dictorum balneorum pro libite voluntatis per totum dictum tempus et etiam per totum dictum tempus habeatis et teneatis predicta omnia et singula et etiam habeatis ad totum vestrum ademprivium et illorum qui voluerint se balneare in dictis balneis totum dictum vitidarium continuus illud fuerit necessarium ad accipiendum et transeundum aquam de dicto puteo ad dictam balnea et ad calderiam ipsorum balneorum et ad tenendum ibi ligna et alia utilia necessaria ad ipsos dictorum balneorum. Et etiam possitis seminare et plantare ad vestram voluntatem quecumque volueritis in illa medietate dicti viridari que est versus partem dictarum domorum quos inhabitamus mediante aqueria que est inter dictas domos et viridarium supradictum et etiam possitis accipere de muris et fructibus dicti viridarii ad vestram ademprivium que omnia supradicta ut promittitur vobis et vestris et quibus volueritis locamus ad omnes vestras verstrorumque voluntates per totum dictum tempus faciendis. Et pro logerio totius dicti temporis debatis nobis... centum solidos Barchinone solvendo sic Scilicet ad voluntatem nostram .L. solidos et de hodie ad unum annum alios .L. solidos. Item locamus... per totum dictum tempus quandam domum que est supra dicta balnea vocatam *rere cambre* que se tenet cum turre dictarum domorum pretio quinque solidos cuiuslibet anni solvendum ad octo dies ante festum Natalis Domini annuatim... Et nos nec Johannis filius noster qui nunc absens est ab hac terra nec aliquis alius noster nec etiam aliquis heres vel sucessores noster non possimus vos expellere... et contra in aliquo non venire aliqua ratione hoc autem facimus salvo que finito dicto tempore habeatis nobis reddere dicta Balneacum calderia supradicta et cum portis et edificis et apparatus putei et balneorum que ibi erunt et cum aliis que ibi per vos facerit apparta libere et sine omnibus expensis nostris et nostrorum Et ego P. filius dictorum Jacobi Olivarii et uxoris eius consentientes (!) predictis firmo et laudo de omnia supradicta promittens et jurans per Deum etc. contra supradicta non venire ratione minoris etatis vel alia ratione. Et nos dicti magister Johannis et Bn de Cherio consentientes predictis firmamus hoc et promittimus vobis dicto Jacobo Olivarii et domine uxoris vestre solvere dictum logerium et reddere dicta balnea et omnia alia supradicta prout superius est expressu.....

Testes A. de Ioviniano clericus P. filius P. de.vii. casis et P. filius P. de Sancta Maria tinctuarii de Bisulduni.

/AHNO, B, fulls solts, 1333/

III

1343, 26 de juny

Testament d'Elisenda, vídua del mestre Joan de Lausana

In Dei nomine Quod nullus in carne positus (trecat) Idcirco ego Eliscendis uxor magistri Johannis de Lausania condamnata phisici infirmitate detenta de qua mori timeo in meo tamen bono sensu plenaque memoria et loquela condofacio et ordino meum testamentum in quo pono et eligo manumissores meos videlicet Guillelmum et Raymundum de Benovisio de Bisulduni frtates meos quibus dono plenum posse omnia bona mea petendi exigendi et requirendi et ea distribuendi et ordinandi prout hic inferius scriptum invenita/te est ordinatum. In primis eligo corpus meum sepelire in cimeterio ecclesie sancti Petri de Bisulduni in tumulo ubi dictus vir meus jacet et volo quod inter (?) sint (?) sepulte /trecat/ novenali.virginti.presbiterum qui celebrent missas die obitus mei pro anima mea Item volo et mando injurias meas restitui et debita mea persolvi sequiden et legitime...ad cognitionem dictorum manumissorum meorum. Dimitto pro missas celebrandis pro anima mea in ecclesia sancti Vincenti de Bisulduni viginti solidos. Item dimitto pro missas celebrandis in ecclesia sancti Petri de Bisulduni viginti solidos Quequidem misse celebrentur in dictis ecclesiis et quibus (?) earum infra unum annum proxime sequente et non post finem meum. Item dimitto *confrarie noviter ordinate in villa Bisulduni ad honorem Domini et Sacratissimi Corporis Ieshu Xristi* Centum solidos qui solvantur pro heredi meum universalem infrascriptis procuratoribus dicte Confratie infra Quinque annos proxime sequentes et venture post finem meum et omni soluti fuit volo quod de eisdem Centum solidos emantur per dictos procuratores redditus perpetui sive tamen teronis (?) lau (?) et fore qui assignantur presbiterum qui fieri debet in dicta ecclesia ad honorem Dei et dicti Sacratissimi Corporis Ieshu Xristi. Item dimitto Johanni filio meo jure institutionis Centum solidos et ultra hic volo quod provideatur sibi per heredum meum universale infrascriptis de bonis meis per duos annos completos post tempus quo heres meus universalis infrascriptis ipse providere debet ratione lexie sibi facte per dictum patrem suum condamnata, Item dimitto Petro filio meo et dicti viri mei condamnata eadem ratione Centum solidos Supra omnibus aliis et

singulis bonis meis... ubique sint exceptis eis de quibus superius... instituo et facio herede meum universalem Francischum filium meum et dicti viri mei condam. Et si dictus Francischus filius meus obierit infra pupillarem etatem vel postea quacumque /sin/e prole legitima et naturali substitui ei dictum Petrum filium meum et suos si tunc vixerint al. nisi dictis Petrus vel... substituto dicto Francisco filis meo dictum Jhoannem filium meum et suos al. nisi... substituto ... dictos fratris meos et suos eis partibus. Et in illo casu dicti fratris mei vel sui teneantur dare amore Dei per anima mea et parentum meorum condam Ducentos solidos. Et si dicta hereditas quocumque modo ad dictum Petrum filium meum et dictus Petrus filius meus obierit infra etatem vel postea... sine prole legitima et naturale substituo dictum Johannem filio meo dictos fratres meos et suos equis partibus Et in illo casu dicti fratres mei vel sui teneantur dare amore Dei /trencat/ et parentum meorum condam Ducentos solidos. Si vero... pervenerit ad dictum Johannem... et... obierit... sine prole... substituto dicto Johanni filio meo dictos fratres meos et suos equis partibus... et teneantur dare amore Dei pro anima mea et parentum meorum condam Ducentos solidos Et hac est ultima mea voluntas...

Testes Poncius Raphael Raymundus de Pessolis Arnaldus de Rocha Guillermus de Gradu sabaterius Deuslovol Tolosa et Bernardus de Nogues omnes de Bisulluno

AHNO,B, fulls softs, 1343.

III bis

1321, 18 de juny.

Concòrdia entre el Priorat de Santa Maria i l'Abad de Sant Pere per a celebrar la diada del Corpus Chisti.

Noverint universi quod die jovis intitulata .xiii. kls. julii anno Domini M.ccc. vicesimo primo circa tercis in presencia mei scriptoris infrascripti et Bn. de Patro et A.G. de Bancho jurisperiti et P. de Biana et fratris P. Raphael camerari monasterii Sancti Petri de Bisulduni et fratris Bn. de Sexano elemosinari dicti Monasterii testium ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum Guido de Podio Grosso canonicus sancti Ruffi et procurator venerabilis Argimundi A. prioris ecclesie sancte Marie de infracastum de Bisulluno tradidit mei scriptori infrascripti et per me legi fecit in capite superiori platee ville Bisulluni videlicet iuxta domos R. de Fortesa ballistarii et Petri de Cardonetis condam de Bisulluno coram venerabili et religioso domino frater Dalmacio Dei

gratia abbatem monasterio sancti Petri de Bisulluno predictam cedula[m] papi-
ream Cuius tenor tali est. Coram vobis venerabili et religioso domino fratre
Dalmacio Dei gratia abbatem monasterio sancti Petri de Bisulluno proptestor
Ego Guido de Podio Grosso canonicus sancti. Ruffi et procurator venerabile
Arismundi A. prioris ecclesie sancte Marie de infra castrum de Bisulluno quod
propter tradicionem sanctissimi corporis domini nostri iehu xristi quam vobis
facio de presenti nec propter aliqui aliud quod presenti die et presenti proces-
sione faciam non intendo consentire nec consentio tacite nec expresse jus
vobis dicto domino abbati a modo fore portandi ipsum sanctissimum Corporis
Xristi per villam Bisulluni sine licencia seu consensu prioris ecclesie predice
sei eius locum tenentis nec sermonem habendi in vestro fine juxta vestrum
monasterium in hac die ymo salvo in omnibus jure domini prioris predice in
ecclesie sancte Marie prenominate in futurum vobis ipsum sanctissimum
Corporis trado et ipsum sermonem ad honorem ipsius sanctissimi Corporis
domini iehu xristi et Beate Virginis eius matris et tocius curie suprenotorum et
preces et reverenciam proborum hominum et universitatis ville Bisulluni vobis
ipsum sanctissimum Corpus xristi delibero siue trado Et vos una cum socie-
tate presentis processionis mee de loco platee bisulluni in quo existimus de
presenti usque ad ecclesiam vestri monasterii soonando /sic/ ipsum sermo-
nem in vestra sive juxta vestram ecclesiam fieri promito solum modo die ista.
Et de promissis requiro fieri publicum instrumentum per vos not. infrascripto
ad habenda memorian infuturum que cedula per me scriptori et predicta lecta
Et incontinenti dictis dominus Abbas dixit quod ipsum consentiebat predictis
que fuerunt acta die et anno prefixis presenti festes predictis.

/AHNO, Besalú, lle Sor. Prior de Besalú, 1283-1332/

IV

1382, 13 de juny.

**Carta de l'Infant En Joan sobre el fet del Castell d'Esponellà propie-
tat del metge real Guillem Colteller.**

Infans Johanes Serenissimus domini Regis primogenitus eiusque Reg-
norum et Terraum Generalis Gubernator Dux Gerunde et Comes Cervarie
fidei nostro Exemino de Conia domicello vicario Gerunde et Bisulduni salute
et gratiam. Duas vidimus literas per dictum dominum genitorum nostrum ad
supplicationem fidelis phisique domus nostre Magistri G. Coltellerii vobis
directas. Date Valentie .xvi. die mensis aprilis px. lapsi cum quarum altera

mandabatur vobis quod una cum aliquo jurisperito ydoneo et non suspecto quem in assessorem super hiis vobis assumetiris de omnibus et sigulis actis per subvicarium et alios officiales Bisulluni pridem in castro de Sponeylla quod est dicti Magistri G. et dampnos injusriis pro iudicis et aliis insolentis illic commissis seu illatis informationem inscriptis reciperetis solerete (?) euius et etiam omne actore per ipsos officiales vel aliquem ipsorum in promissis et circa ea factorum copiam domino Regi mitteritis inhibendo vobis ne difinendum aliquod en dicto negotio presumeritis procedere ullomodo cum reliqua vero eximendo dictum magistrum G. Coltellerii dictum eius castrum habentes familiam res et bona sua ac eorum a foro et iurisdictione dicti subvicarii et iudicis ordinarii aliorumque officialium dicte ville vestri qui tanquam vicarius similiter estis ordinarius in vicaria bisulduni foro iudicio et examini eos et ea submisit ut hec in dictis literis seriorius (?) explicantur. Verum cum sicut pro parte dicti Magistri G. vobis est reverenter assertur vos mandata predicta non curaveritis ad implere de quo estis arquendur pariter et plettendus (?) et fuit nobis humiliter pupplicatum super hiis provideri de remedio justitie oportuno propterea adherendo provisionibus dicti domini Regis tanquam rationabilibus atque justis vosque fortiter arquendo de negligentia vel conceptum quam seu quem adhibuistis circa executionem huiusdi mandatorum vobis dicimus et mandamus decerta scientia et expresse sub pena mille florenorum de bonis vestris nisi hec fine mora exequemini nobis irremissibiliter acquirendorum quatenus omnia et singula contenta in dictis duabus literis per solititam operis exhibitionem compleatis et exequemini nulla mora proeracta (?) et quibuscumque aliis negociis pospositis ac repulsis oppositionibus contradictionibus exceptionibus difugiis et maliciis quorumcumque cauendo (?) attente ne predicta perdilationes ducatis seu circa ea taliter vos studeatis habere quod dictum Magistrum Guillermm adquem propter grata et multum utilia nobis ab eo impensa servicia valde afficim-- (?) non oporteat inde ulterius conselari sed in vobis reperiat promptitudinem iustitiam exhibendi aliud certo certius vobis sit quod omnia damna suspectus et interesse que ab vestri culpam seu desidiam quoquomodo eum subire oportuiter faciemus eidem de bonis vestris penitus resarcirii. Date Valentie .xiii. die junii Anno a Nativitate Domini Millesimo .ccclxxx. secundo.

Fuit presentata vener. Eximeno de Conia vicario... personaliter intus hospicium habitationis vener P. Majoricis de Bisulluno per P. de Costa scriptorem Gerunde predictorem Magistri G. die sabbati dum pulsabatur pro vespere in ecclesia sancti Petri de Bisulduni presentes Testes dicti vener, P. de

Maioricis et Dalmacio de Majoricis de Bisulduno et dictus vener. vicarius respondendum predictis dixit quod... Reverentia mandatum domini Ducis obedire.
/AHNO,B, vol. 160, full solt, 1382/

V

1370, 13 de desembre.

Ishac de Tolosa deu al manescal besalunenc Pere de Roure mil sous, resta dels tres mil, preu de la casa que li va comprar en marxar a viure a Girona.

Içacho de Toloza judeus ville Bisulduni excerta cientia confiteor et Recognosco me debere vobis Petro de Robere olim menescallo Bisulduni nunc vero Cives Gerunde presenti Mille solidos bar. de terno per me vobis restantes afd solvendum ex illo pretio Trium Milium solidos pro ques michi et meis perpetuam fecistis venditionede quodam hospicio quod habebatis in villa Bisulduni invico quo itur apud Castlare dicte ville Bisulduni cum publico instrumento die presenti confecto in posse not. infrascripti Renunciando excepcioni dictorum Mille solidos vobis ex causa predictae non debitorum et doli Quosquidem Mille solidos vobis vel vestris aut cui volueritis soluere promitto non obstante que in dicto instrumento venditionis certum precium confessus fueritis habuisse et recepisse et renunciaveritis exceptioni peccunie non numerate et non recepte et doli Nec onstante apocha per vos mei de dictis Tribus Milibus solidos facta die presenti in posse not infrascripti In hanc modum videlicet de festo Natale domini proxime venture ad unum annum proxime venturum Quingentis solidos dicte monete Et de eodem festo natale Domini proxima venturo ad duos annos proxime sequentes alios Quingentos solidos Et nisi facero.../ promete pagar los gastos de la reclamación / Insuper Ego Içachus Bonastruchi judeus Gerunde... instituto me fideiussores... vobis dicto Petro de Robore... de toto illi debito Mille solidos et de omnibus et singulis supradictis in quibus dictus Içachus de Tolosa vobis superius tenere obligatur... incontinenti videlicet ad monitionem Quinque dierum... intrevimus vicum sive locum de Capellata dicte ville Bisulduni et ibi vobis hostagium tenebimus...

Testes Petrus et R de villa Bn plomerii et G de Gradu ville Bisulduni.
/AHNO, Besalú, vol. 140, 1370/